

Davor Bukša*

UDK 621.311:332.025.27(497.5)
JEL Classification L50, L94, L33
Stručni članak

JAVNI INTERES REPUBLIKE HRVATSKE U SEKTORU ELEKTRIČNE ENERGIJE NAKON STUPANJA NA SNAGU TREĆEG PAKETA ENERGETSKIH PROPISA EU

Ovaj se rad bavi restrukturiranjem HEP grupe pod utjecajem Trećeg paketa energetske propisa Europske unije i nužno potrebnom liberalizacijom tržišta električne energije kao i deregulacijom elektroenergetskog sektora u Republici Hrvatskoj. O toj temi autor navodi kronologiju važnih događaja u Hrvatskoj i zaključke o restrukturiranju HEP grupe te raspravlja što je do sada učinjeno na njihovoj realizaciji. On ukazuje na javni (nacionalni) interes u odnosu na HEP grupu i sukladno tome sugerira restrukturiranje i poslovanje HEP grupe.

Ključne riječi: Treći paket energetske propisa EU, provedba, HEP grupa, mrežne djelatnosti, restrukturiranje, javni interes, fragmentacija, dezintegracija, privatizacija

1. Uvod

Nakon što su 13. prosinca 2007. svih 27 država članica Europske unije (EU) potpisale Lisabonski ugovor, 13. srpnja 2009. godine donesen je dugo usuglašavani novi, *Treći paket energetske propisa EU*. Cilj ovih propisa je normativno i u praksi liberalizirati i demonopolizirati energetske tržište EU i utjecaj tržišnih subjekata, da bi se na unutarnjem tržištu postigli veća funkcionalnost, učinkovitost i

---

* D. Bukša, dr. sc. oec., dipl. ing. el., HEP - Operator distribucijskog sustava d.o.o., Elektra Zadar (e-mail: davor.buksa@hep.hr). Članak je primljen u uredništvo 22. 02. 2012.

niže cijene energije. S tim propisima Republika Hrvatska (**RH**), buduća punopravna 28. članica EU od 1. srpnja 2013. godine, mora uskladiti svoj energetska sektor, svoje tržišne subjekte i njihovo djelovanje. Dakle, s pravnom stečevinom EU¹ RH također mora uskladiti i elektroenergetski sektor, i HEP grupu.

U ovom članku autor opisuje događaje² i promjene na hrvatskom tržištu električne energije pod utjecajem promjena na energetskom tržištu EU³. Najpovoljnija moguća rješenja organizacije HEP grupe usklađene s energetskim propisima EU, prema autoru su rješenja koja omogućuju najveću društvenu i gospodarsku korist za RH, a to su cjelovita HEP grupa s Operatorom distribucijskog sustava (HEP ODS d.o.o.) u svom sastavu i Operator prijenosnog sustava (HEP OPS d.o.o.) organiziran prema ITO modelu.

Autor u članku iznosi kronologiju važnih događaja u svezi Trećeg paketa energetskih propisa EU u sektoru električne energije RH⁴, s ciljem da o njima ostane pisano svjedočanstvo.

2. Ukratko o aktualnim promjenama na tržištu električne energije EU i RH

Treći paket energetskih propisa EU za sektor električne energije stupio je na snagu 3. rujna 2009. godine, a čine ga sljedeće dvije uredbe i jedna direktiva.

*Uredba (EC) br. 713/2009 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o osnivanju Agencije za suradnju energetskih regulatora*⁵ propisuje osnivanje ove Agencije⁶. ACER treba olakšati savjetodavni postupak te koordinaciju

---

¹ Pravna stečevina EU (franc. *acquis communautaire*, skraćeno **acquis**) je zakonodavni okvir EU koji čine akumulirano zakonodavstvo, pravni akti i sudske odluke EU. EU prati prihvaćanje i primjenu *acquis-a* u zemlji kandidatu za ulazak u EU.

² Autor iznosi svoje stavove i saznanja o nekim događajima u kojima je aktivno sudjelovao i komentare o njima koji se temelje na njegovim dosadašnjim kvalitativnim istraživanjima ove problematike, o čemu postoje pisani tragovi.

³ Ovaj članak predstavlja logičnu nadogradnju i slijed dva članka istog autora objavljenih u časopisu Hrvatskog društva ekonomista *Ekonomski pregled: Restrukturiranje i tržišna transformacija Hrvatske elektroprivrede* (Vol. 61, No. 12) i *Proces deregulacije hrvatskog tržišta električne energije* (Vol. 62, No. 5-6), koji su za objavljivanje predani prije nego je HEP grupa formirala službeni stav o implementaciji Trećeg paketa energetskih propisa EU u svoju organizacijsko-poslovnu strukturu.

⁴ Izradu ovog članka omogućio je i otvoreni pristup (engl. *Open Access*) nekim dokumentima, događajima i raspravama.

⁵ Official Journal of the European Union L 211/1, 14.8.2009

⁶ Agency for the Cooperation of Energy Regulators (**ACER**) je tijelo Zajednice s pravnom osobnošću.

i suradnju između regulacijskih tijela država članica i između tih tijela i Komisije EZ, ali i učvrstiti i poboljšati funkcioniranje unutarnjeg tržišta električne energije i prirodnog plina i međusobnu suradnju na razini Zajednice. ACER treba obavljati zadaću europske mreže operatora prijenosnog sustava⁷ za električnu energiju (ENTSO-E) i plin (ENTSO-G) te nadzirati regionalnu suradnju između TSO-a u sektorima električne energije i plina.

Uredba (EC) br. 714/2009 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o uvjetima za pristup mreži za prekograničnu razmjenu električne energije i opoziv Uredbe (EC) br. 1228/2003⁸ morala bi u EU otkloniti još uvijek postojeće prepreke za prodaju električne energije pod jednakim uvjetima, bez diskriminacije i pogodovanja te uvesti nepristran pristup mreži i jednako učinkovitu razinu regulacijskog nadzora u svim državama članicama. Cilj ove Uredbe je odrediti pravedna pravila za prekograničnu razmjenu električne energije, potaknuti konkurentnost na unutarnjem tržištu električne energije i uspostaviti dobro organizirano i transparentno veleprodajno tržište s visokom razinom sigurnosti opskrbe električnom energijom. Ovom se Uredbom osniva ENTSO-E i utvrđuju njegove zadaće, među kojima se ističe donošenje mrežnih pravila u skladu s okvirnim smjernicama koje je izradila ACER. Nadzor nad izvršenjem zadaća ENTSO-E obavlja ACER.

Direktiva 2009/72/EC Europskog Parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije i opoziv Direktive 2003/54/EC⁹ donesena je da bi se postigao viši nivo temeljnih ciljeva energetske politike EU, a oni su učinkovitost unutarnjeg tržišta EU, sigurnost opskrbe potrošača energijom i ublažavanje klimatskih promjena.

Za RH su najbitniji dijelovi ove Direktive koji za elektroenergetske sustave zemalja EU utvrđuju ustroj, organizaciju i funkcioniranje mrežnih (prijenosnih i distribucijskih) sustava, a to su smjernice u svezi TSO¹⁰ i operatora distribucijskog sustava¹¹, o čemu ukratko u nastavku.

Direktiva definira TSO kao subjekt koji je vlasnik prijenosnog sustava i uvjetuje da se u odnosu na integrirani energetske subjekt TSO treba organizirati prema jednoj od tri ravnopravne opcije:

---

⁷ Operator prijenosnog sustava (engl. Transmission System Operator – **TSO**)

⁸ Official Journal of the European Union L 211/15, 14.8.2009

⁹ Official Journal of the European Union L 211/55, 14.8.2009

¹⁰ Operator prijenosnog sustava u HEP grupi je HEP OPS d.o.o.

¹¹ Operator distribucijskog sustava (engl. Distribution System Operator – **DSO**) u HEP grupi je HEP ODS d.o.o.

- ili vlasnički razdvojiti TSO¹² (**OU opcija**),
- ili formirati neovisni operator sustava¹³ (**ISO opcija**),
- ili formirati neovisni operator prijenosa¹⁴ (**ITO opcija**),

uz napomenu da je primjena ISO ili ITO opcije dozvoljena samo ako je na dan 3. rujna 2009. godine prijenosni sustav pripadao vertikalno integriranom subjektu, a to je slučaj u RH.

Kod OU opcije TSO i vlasnik mreže moraju biti međusobno odvojeni organizacijski, poslovno, interesno i vlasnički od vertikalno integrirane elektroprivredne tvrtke, pa prijenosne električne mreže ne mogu ostati vlasništvo matične tvrtke, a TSO mora biti izvan ustroja i utjecaja matične tvrtke.

Kod ISO opcije država mora odrediti subjekt izvan vertikalno integrirane elektroprivredne tvrtke koji preuzima vođenje prijenosne mreže i odgovornosti TSO, koji je poslovno i interesno odvojen od matične tvrtke i vlasnika mreže i koji je izvan njihove kontrole. Imovina ISO¹⁵ mora biti u vlasništvu posebne pravne osobe koja može biti dio matične tvrtke.

Kod ITO opcije TSO ostaje unutar vertikalno integrirane elektroprivredne tvrtke, pripadajuću imovinu zadržava u svom vlasništvu i ima zajamčenu neovisnost od matične tvrtke. Ovaj ITO mora imati Upravu i Nadzorni odbor koji su neovisni od matične tvrtke i s njom nemaju zajedničke službe, ne smije prenositi povjerljive informacije u matičnu tvrtku i sl.. Vanjski neovisni i strogi regulacijski uvjeti i nadzor međusobnih odnosa matična tvrtka – ITO trebaju osigurati neovisno funkcioniranje ITO.

Prema ovoj Direktivi distribucijski sustav može imati jednog ili više DSO čije je imenovanje obveza države članice, a država može imenovanje zahtijevati od subjekata koji su vlasnici ili su samo odgovorni za distribucijski sustav. Direktiva precizira uvjete, prava i obveze funkcioniranja i rada DSO koji, kada je dio vertikalno integrirane elektroenergetske tvrtke, mora biti neovisan od ostalih djelatnosti koje se ne odnose na distribuciju najmanje u smislu svog pravnog oblika, organizacije i odlučivanja.

S odredbama ove Direktive, osim slučaja iz članaka 44. i 49. stavak 2., države članice EU su obvezne uskladiti svoj pravni okvir do 3. ožujka 2011. godine.

---

¹² Vlasničko razdvajanje (engl. Ownership Unbundling – **OU**)

¹³ Neovisni operator sustava (engl. Independent System Operator – **ISO**)

¹⁴ Neovisni operator prijenosa (engl. Independent Transmission Operator – **ITO**)

¹⁵ Jedan ISO može u više zemalja preuzeti vođenje prijenosnih mreža i odgovornosti TSO.

3. Usklađivanje u RH sa zahtjevima Trećeg paketa energetskih propisa EU

Imajući u vidu da je istekao ovaj datum, RH mora¹⁶ ubrzati provedbu Trećeg paketa energetskih propisa EU, prvo u zakonodavstvo, pa zatim u elektroenergetski sektor RH i HEP grupu.

U zakonodavstvu RH treba izmijeniti i dopuniti Zakon o energiji, Zakon o tržištu električne energije i Zakon o regulaciji energetskih djelatnosti. Autor nužnim smatra da u saborsku proceduru donošenja ovih zakona uđu konkretne i jasne zakonske odredbe koje ne zahtijevaju dodatno tumačenje i koje u primjeni izvršnoj vlasti ne ostavljaju mogućnost izmjene volje zakonodavne vlasti. To je, zbog ogromnog značenja ovih zakona za ustroj, organizaciju i funkcioniranje HEP grupe, osobito važno za buduće vlasničke odnose u HEP grupi i, što je najvažnije, za cjelokupno gospodarstvo RH.

Zbog činjenice da će primjena predmetne Direktive izazvati velike i trajne promjene u elektroenergetskom sektoru RH, a osobito u ustroju, organizaciji i funkcioniranju HEP grupe, u RH je uslijedio niz važnih događaja. O nekima od tih događaja više u nastavku ovog rada.

3.1. Okrugli stol u Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti

Da bi stručnoj i znanstvenoj zajednici omogućili razmjenu znanja i ideja i pomogli u definiranju i razumijevanju aktualnih problema energetskog i elektroenergetskog sektora RH, u prostoru HAZU¹⁷ su HRO CIGRÉ¹⁸ i Znanstveno vijeće za energetiku HAZU 25. svibnja 2010. godine održali *Okrugli stol* na temu **Treći energetski paket – što donosi Hrvatskoj**.

Na tom skupu prepoznati su važni i kritični aspekti i opsijska rješenja, prvenstveno za primjenu u hrvatskom elektroenergetskom sektoru, i razmotrena je reorganizacija elektroenergetskog sektora RH.

---

¹⁶ U Ateni je 25. 10. 2005. godine potpisan *Ugovor o Energetskoj zajednici* između EU i devet zemalja jugoistočne Europe (među njima i RH), a Zakonom o potvrđivanju Ugovora o Energetskoj zajednici (NN br. 6/2006 Međunarodni ugovori) RH se obvezala kontinuirano usklađivati svoj pravni okvir s pravnom stečevinom Zajednice iz područja energetike (članci 10. i 24. i Dodatak I.). *Ugovor o energetskoj zajednici* stupio je na snagu 1. srpnja 2006. godine, a time i preuzete obveze RH.

¹⁷ Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti (**HAZU**)

¹⁸ Hrvatski ogranak Međunarodnog vijeća za velike elektroenergetske sustave - CIGRÉ (**HRO CIGRÉ**)

U raspoloživom dokumentu¹⁹ s ovog skupa izneseni su osnovni sadržaj, zaključci i preporuke - među kojima se nalazi i sljedeće.

1. S obzirom na preuzete obveze u postupku zatvaranja pristupnih pregovora u poglavlju vezanom uz energetiku, Treći energetska paket je nužno primijeniti u Hrvatskoj u istom vremenskom okviru kao i u ostalim zemljama članicama EU.

2. Preostalo je još devet mjeseci za iznimno kompleksan posao na zamjeni postojećeg hrvatskog zakonodavstva, uključujući i prethodno donošenje nekoliko dalekosežnih, strateških odluka.

3. U pogledu razdvajanja, potrebno se prethodno odlučiti za jedan od tri moguća modela te zatim izraditi sve zakonodavne i regulatorne akte kako bi tehnički, ekonomski i financijski odnosi unutar HEP gupe bili redefinirani na zadovoljavajući način. Odabir modela razdvajanja interaktivno će utjecati na položaj ostalih ovisnih društava unutar HEP grupe, a možda i izvan nje, s obzirom na potrebu redefiniranja modela veleprodajnog tržišta u novim okolnostima.

4. U pogledu regulatora, u prvi plan dolazi pridavanje ovlasti određivanja cijena i tarifa, što je sada u nadležnosti Vlade. Regulator bi trebao utvrđivati cijene i tarife vezane uz priključenje i korištenje mreža, dok bi cijene energije bile određene tržišnim mehanizmima.

5. U pogledu potrošača, nesumnjivo je potrebno prvenstveno definirati i zaštititi ranjive potrošače od visokih troškova energije, a zatim svim ostalim potrošačima omogućiti ostvarivanje koristi od transparentnog tržišnog natjecanja među igračima na tržištu električne energije.

U zaključnom razmatranju je navedeno da su problemi enormni, da je rok za njihovo rješavanje više nego kratak i da su potrebne brze i odlučne akcije države, struke, znanosti i opće javnosti, kako bi se problemi uspješno riješili. Također je navedeno da je u RH potrebna rasprava o modelu koji valja primijeniti u hrvatskom elektroenergetskom sektoru i da je potrebno čim prije pristupiti sustavnoj analizi prednosti i nedostataka pojedinih ponuđenih modela organizacije elektroenergetskog sektora i izabrati onaj koji ima najbolji odnosno najmanje štetan utjecaj na hrvatsko društvo, a posebice na gospodarstvo. Istaknuto je da se radi o rekonstrukciji dijela gospodarskog sustava u smjeru uspostave odnosno jačanja unutarnjeg tržišta energije, pružanja veće zaštite potrošačima te ostvarivanja koristi od najmanjih mogućih cijena energije, uz davanje prilike tvrtkama da u kompetitivnim tržišnim prilikama ostvaruju svoje poslovne ciljeve, pa će koristi od ovakvog cjelovitog pristupa imati hrvatsko društvo u cjelini.

---

¹⁹ **CIGRÉ i HAZU, 2010.** *Završno izvješće s okruglih stolova sa zaključcima i preporukama* [<http://www.hro-cigre.hr/hrv/downloads/Završno%20izvješće%20s%20okruglih%20stolova%20sa%20zaključcima%20i%20preporukama.pdf>]

3.2. Izrada studije

Da bi se u RH definirao okvir za provedbu obveze usklađivanja sa zahtjevima Trećeg paketa energetskih propisa EU, 26. svibnja 2010. godine potpisan je ugovor za izradu **studije Usklađivanje hrvatskog energetskog sektora i energetskog zakonodavstva s Trećim paketom energetskih propisa Europske unije** između resornog ministarstva²⁰ kao naručitelja i konzorcija izvoditelja²¹ izabranog u otvorenom postupku javne nabave koji je 17. 03. 2010. godine objavio MINGORP²². Tim činom je u RH dosta kasno započeo proces predmetnog usklađivanja, čime je taj proces izložen pritisku rokova²³.

Naručitelj MINGORP je u posjed izrađene studije²⁴ došao krajem rujna 2010. godine, u roku od ugovorenih 120 dana za njenu izradu, što je dosta kasno s obzirom na rokove usklađivanja koje je RH ranije preuzela kao da je punopravna članica EU.

Iako je izrada ove studije predstavljala važan događaj za energetski sektor RH, neki medijski napisi s početka studenog 2010. pokazuju da tu informaciju nije imala šira stručna i opća javnost.

Naime, 14 mjeseci nakon što je 3. rujna 2009. na snagu stupio Treći paket energetskih propisa EU, šira javnost je iz tiskanih i elektroničkih medija doznala da je upravo izrađena *tajna studija*²⁵ prema kojoj se predlaže više nego što traži EU, odnosno HEP se pokušava razbiti na više samostalnih tvrtki, što bi mogla biti uvertira za rasprodaju njegovih najboljih dijelova, tj. za njegovu privatizaciju.

Istog dana kada je objavljena i vijest o izradi *tajne studije*, 08. 11. 2010. godine MINGORP u svom *Priopćenju za javnost*²⁶ negira navode iz medijskih napisa i navodi dokaze za svoje tvrdnje. Iz tog se priopćenja tada doznaje da je, među ostalima, predmetna studija na mišljenje dostavljena i HEP-u.

---

²⁰ Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva (**MINGORP**)

²¹ EKONERG – Institut za energetiku i zaštitu okoliša d.o.o. (voditelj konzorcija), Institut za elektroprivredu i energetiku d.d. i Odvjetnički ured Tilošanec su konzorcij izvoditelja i zajedno s jednim vanjskim suradnikom (fizička osoba) autori studije.

²² MINGORP [<http://www.eihp.hr/hrvatski/projekti/ecoheat4eu/pdf/mingorp.pdf>]

²³ U srpnju 2009. godine se znalo da je 3. ožujak 2011. godine rok za usklađivanje energetskog zakonodavstva s predmetnom Direktivom i da se od tog datuma primjenjuju mjere iz Direktive, osim za članak 11 (Certificiranje u odnosu na treće zemlje) za koji se primjenjuje od 3. ožujka 2013. godine.

²⁴ **Konzorcij izvoditelja, 2010.** Studija *Usklađivanje hrvatskog energetskog sektora i energetskog zakonodavstva s Trećim paketom energetskih propisa Europske unije* [[http://www.mingorp.hr/UserDocsImages/Uskla%C4%91ivanje%20s%20tre%C4%87im%20paketom_ver47%20\(2\).doc](http://www.mingorp.hr/UserDocsImages/Uskla%C4%91ivanje%20s%20tre%C4%87im%20paketom_ver47%20(2).doc)]

²⁵ **Večernji list, 08. 11. 2010.** *Tajna studija - HEP bi prodali po oprobanom modelu: Razbij pa rasprodaj!* [<http://www.vecernji.hr/vijesti/hep-bi-prodali-oprobanom-modelu-razbij-rasprodaj-clanak-212749>]

²⁶ **MINGORP, 2010.** *Priopćenje za javnost* [<http://www.mingorp.hr/default.aspx?id=2191>]

Budući da HEP grupa nije bila uključena u izradu ove studije i u događaje koji su do tada HEP grupi kreirali sudbinu, aktivirane su sve kreativne i stručne snage HEP grupe u analizi ove studije i u formiranju stavova u svezi odredbi Trećeg paketa energetske propisa EU. U HEP grupi se 09. 11. 2010. formirao tim za izradu prijedloga mišljenja o ovoj studiji, iako bi svrsishodnije i logičnije bilo da je HEP grupa od početka aktivnosti usklađivanja hrvatskog energetskeg sektora u RH bila uključena u radnje na osnovi kojih će se utvrditi zakonski okvir i potom restrukturirati HEP grupa.

Tim je s radom započeo 11. 11. 2010. Tijekom svog rada u studenom 2010. tim je utvrdio da studija predlaže neprihvatljiv način restrukturiranja HEP grupe i formulirao je zaključke koje je HEP d.d. u svom *Očitovanju na studiju*²⁷ 26. 11. 2010. godine službeno prosljedilo u MINGORP. U očitovanju je iznijeto mišljenje da je u implementaciju Trećeg paketa u zakonodavstvo RH, HEP trebao biti uključen već od početka priprema, zatim upozorenje na posljedice daljnje isključenja HEP-a iz tog procesa, te sugestija da se daljnje aktivnosti organiziraju i provedu na transparentan način. U očitovanju je iznesen niz argumentiranih primjedbi na bitne propuste studije. Predloženo je da se za restrukturiranje HEP OPS d.o.o. primijeni ITO model i da HEP ODS d.o.o. treba ostati u HEP grupi jer EU ne zahtijeva izdvajanje distribucijske mreže iz vertikalno integrirane elektroprivredne tvrtke.

Tih je dana MINGORP u HEP grupu dostavio *Recenziju studije*²⁸. U *Recenziji studije* je iznijet niz bitnih primjedbi na sadržajni i metodološki dio studije, što je potvrdilo utemeljenost i objektivnost zaključaka HEP d.d. iznijetih u *Očitovanju na studiju*.

S obzirom na rezultate *Recenzije studije* i na stav HEP grupe iskazan u *Očitovanju na studiju*, postalo je jasno da je u RH potrebno postići stručni, socijalni i politički konsenzus o izboru najpovoljnije ponuđene opcije za restrukturiranje HEP grupe, a koja bi omogućila da se ostvari najveća društvena i gospodarska korist za RH i njene građane. Zato je na jednom mjestu trebalo omogućiti javno iznošenje mišljenja i sučeljavanje stavova i argumenata svih zainteresiranih za ovu temu, što je zatim i učinjeno.

---

²⁷ Iz *Očitovanja na studiju* vidljivo je da je MINGORP na mišljenje u HEP grupu dostavio studiju 28. 10. 2010. godine.

²⁸ Prema ugovoru MINGORP - Energetski institut Hrvoje Požar (EIHP) od 05. 11. 2010. godine, *Recenziju studije* je izradio EIHP i predao je u MINGORP 19. 11. 2010. godine. Nije vidljivo kako je EIHP od MINGORP-a dobio ovaj posao (Ibid 22)!

3.3. Stručna rasprava u Ministarstvu gospodarstva, rada i poduzetništva

Važnost Trećeg paketa energetske propisa EU za RH te broj i značaj primjedbi na studiju i njene rezultate isprovocirali su stručnu raspravu službenog naziva *Treći energetski paket – što je javni interes Republike Hrvatske* koju je organizirali HRO CIGRÉ i MINGORP u prostoru MINGORP-a. Uslijedile su tri javne stručne rasprave²⁹ koje su vodili pet članova predsjedništva³⁰.

Na prvoj stručnoj raspravi održanoj 16. 12. 2010. godine³¹ uvodno su govorili predsjedavajući, a zatim su o studiji dva izvjestitelja konzorcija izvoditelja održali opsežna izlaganja s prezentacijama.

Sljedeći izvjestitelj³² nije govorio o rezultatima *Recenzije studije*, iako je to u pozivu za ovu stručnu raspravu najavljeno i to su mnogi nazočni očekivali jer nisu vidjeli *Recenziju studije*, nego je na iznenađenje mnogih održao izlaganje s prezentacijom *Prilog raspravi*. U svom je izlaganju naveo da cilj prezentacije nije recenzija studije, koja je predana naručitelju na daljnje postupanje, već da je to prilog odabiru najpovoljnijeg smjera reforme sektora u RH. Tada je tvrdio da je TSO „čisto“ i konačno rješenje koje najviše doprinosi razvoju tržišta – javnom interesu, i da ITO nije konačno rješenje, već prijelaz do TSO. Upozorio je da u primjeni Trećeg paketa u RH definiranje i primjena zakona i propisa moraju biti detaljniji, učinkovitiji i transparentniji na svim razinama. Na kraju svog izlaganja je istaknuo da reforma energetske sektora i uvođenje tržišta energije ne bi trebali biti cilj, već sredstvo ostvarivanja ciljeva šire gospodarske i energetske politike države.

Potom je predstavnik i član Uprave HEP d.d.³³ održao izlaganje s prezentacijom *Primjena trećeg paketa u Hrvatskoj elektroprivredi*.

Nakon ovakvog uvodnog dijela uslijedila je rasprava niza diskutanata u kojoj se polemiziralo o modelu restrukturiranja HEP grupe³⁴ i o tome što je istinski javni interes Republike Hrvatske, osobito u svezi elektroenergetskog sektora koji je ostao netaknut dotadašnjim privatizacijskim procesima u RH, za koje je poznato kakve su rezultate postigli i kamo su doveli gospodarstvo i veliku većinu građana RH.

---

²⁹ Neka mišljenja i stavovi izneseni na raspravama nalaze se na web stranici HRO CIGRÉ [<http://www.hro-cigre.hr/hrv/>]

³⁰ Skupom su predsjedavali: glavni tajnik HRO CIGRÉ, državna tajnica u MINGORP-u, ravnatelj Uprave za energetiku u MINGORP-u, direktor EKONERG-a iz voditelja konzorcija izraditelja studije i ravnatelj EIHP iz recenzenta studije.

³¹ HRO CIGRÉ [<http://www.hro-cigre.hr/hrv/sr.aspx>]

³² ravnatelj EIHP gospodin Goran Granić

³³ gospodin Damir Pečvarac

³⁴ U diskusiju su se iz HEP grupe uključili predsjednici sva tri sindikata, zalažući se za primjenu u HEP grupi ITO opcije i upozoravajući na neprihvatljive postupke nekih interesnih skupina u svezi stvaranja uvjeta za dijeljenje i privatizaciju HEP-a.

Na drugoj stručnoj raspravi održanoj 13. 01. 2011.³⁵ uvodno je izvjestitelj konzorcija izvoditelja studije pojasnio svoju prezentaciju izloženu na prvoj stručnoj raspravi, održavši izlaganje s prezentacijom o uspostavi operatora prijenosnog sustava po modelu TSO ili ITO. Zatim je predstavnik PLINACRO održao izlaganje s prezentacijom *PLINACRO Operator (plinskog) transportnog sustava*.

Usljedila je rasprava diskutanata u kojoj se dodatno zaoštrila polemiku o temama načetim na prvoj stručnoj raspravi. Istakao bih dvije rasprave s prezentacijama³⁶ koje su ponudile drugačije viđenje budućnosti HEP grupe i javnog interesa RH od iznesenih u studiji i prezentaciji *Prilog raspravi*. Ipak, u prve dvije stručne rasprave nije postignuto većinsko suglasje o modelu restrukturiranja HEP grupe.

Na trećoj stručnoj raspravi održanoj 27. 01. 2011.³⁷ dogodio se neočekivani obrat. Naime, u uvodu je ravnatelj EIHP održao izlaganje s prezentacijom *Prijedlog kompromisnog rješenja u sektoru električne energije*, iznenadivši mnoge nazočne svojim novim stavovima i pripremljenim prijedlozima:

- kompromisno rješenje je provedbeni prijedlog;
- daje se povjerenje HEP-u da realizira odabrani ITO model;
- nužno je u zakonu predvidjeti sve tri opcije: vlasničko razdvajanje, ISO i ITO;
- ako nadzor pokaže da nije ostvarena nužna transparentnost i neovisnost TSO, regulator i Vlada su u obvezi donijeti odluke o promjeni modela organizacije;
- HEP organizira OPS prema ITO modelu do 3. ožujka 2012.;
- HEP organizira ODS prema modelu pravnog, funkcionalnog i računovodstvenog razdvajanja do 3. ožujka 2012. godine.

Zatim je već spomenuti predstavnik i član Uprave HEP d.d. održao izlaganje s prezentacijom *Primjena trećeg paketa u Hrvatskoj elektroprivredi – provedivost*.

Prijedlog kompromisnog rješenja ravnatelja EIHP-a očito nije bila novost za neke sudionike ovog skupa, ali jest za autora ovog članka koji je u zatim otvorenoj diskusiji dobio riječ. On je u svojoj raspravi s prezentacijom *Treći energetska paket – što je javni interes Republike Hrvatske* prvo kritički progovorio o metodologiji i njoj primjeni u studiji te o manjkavostima sadržajnog dijela studije koje se odnose na elektroenergetski sektor RH, a zatim je govorio o HEP grupi i javnom interesu RH³⁸. Autor smatra da je dokazao da, zbog nedostataka u načinu izrade,

³⁵ HRO CIGRÉ [http://www.hro-cigre.hr/hrv/sr2.aspx]

³⁶ Ove rasprave s prezentacijama održali su gospodin Jadranko Berlangi i gospodin Milan Puharić.

³⁷ HRO CIGRÉ [http://www.hro-cigre.hr/hrv/sr3.aspx]

³⁸ U ovoj prezentaciji autor je koristio rezultate kvalitativnih istraživanja koja je u svezi ove problematike do sada obavio.

metodologiji i sadržaju, *ova studija ne može biti relevantan dokument na osnovu kojega bi se provelo usklađivanje HEP grupe sa smjernicama Trećeg paketa energetske propisa EU, tim više što njome predložena rješenja nadilaze promjene koje zahtijeva EU i ne štite nacionalni interes RH!* Svojim stavovima i argumentima dodatno je podupro diskusije koje su na prethodnim stručnim raspravama ukazivale na značaj očuvanja cjelovitosti HEP grupe i izbora ITO opcije, kao najbolja rješenja za HEP grupu koja RH omogućuje ostvarenje najveće gospodarske i društvene koristi. Na kraju je izrazio čuđenje da se na web stranici MINGORP-a, uz studiju, ne mogu pronaći pripadajuća joj *Recenzija studije* i *Očitovanje na studiju* HEP-a d.d., kako bi nazočni i šira javnost doznali zaključke *Recenzije studije* i stav HEP grupe o ponuđenim rješenjima u studiji i smjeru daljnjeg restrukturiranja HEP grupe prema Trećem paketu energetske propisa EU.

Usljedio je nekoliko rasprava diskutanata, čime je završena diskusija. Zatim je ravnatelj Uprave za energetiku u MINGORP-u³⁹ obećao da će dokumenti koje je istakao prvi diskutant biti postavljeni na web stranici MINGORP-a i da će, prema primjedbama iz *Recenzije studije*, studija biti dorađena⁴⁰.

Potom su predstavnici MINGORP-a izrazili svoje suglasje s predloženim rješenjima za sektor električne energije istaknutim na trećoj stručnoj raspravi, ne precizirajući ih i ne dajući ih na glasovanje.

Tako su ove tri javne stručne rasprave završile bez zapisanih i javno objavljenih zaključaka.

Ipak, dio definiranih zaključaka i iznesenih stavova stručne rasprave sadrži *HEP godišnje izvješće 2010*⁴¹ u dijelu *Izvješće predsjednika Nadzornog odbora*⁴², u kojemu piše:

1. "... HEP d.d provodi organizacijsko-statusne prilagodbe prema ITO modelu koji je kao jedan od tri moguća modela izabran kao strateški najpovoljniji za elektroenergetski sektor."

2. "... HEP grupa u godini 2010. zadržala položaj jednog od najvećih investitora u RH, ... energetika važan pokretač gospodarskog oporavka i daljnjeg razvoja gospodarstva RH."

3. "Očekujemo da HEP grupa kao snažna i cjelovita energetska tvrtka ..."

³⁹ gospodin Darko Horvat

⁴⁰ Autor ovog članka još se nije uspio uvjeriti da je ovo obećanje ispunjeno. Jedino je na web stranici Nezavisnog sindikata radnika Hrvatske elektroprivrede – NSR pronašao dokument *Naglasci iz Recenzije studije „Usklađivanje...“*. [<http://www.nsrhep.hr/images/news/280/Naglasci%20iz%20Recenzije.doc>].

⁴¹ HEP, 2011. *HEP godišnje izvješće 2010* [<http://www.hep.hr/hep/publikacije/godisnje/2010godisnje.pdf>]

⁴² Predsjednik Nadzornog odbora HEP d.d. je ravnatelj Uprave za energetiku u MINGORP-u.

Autor članka smatra da je na stručnoj raspravi jedino nedvojbeno zaključeno da HEP OPS d.o.o. treba restrukturirati prema ITO modelu, da opskrbu tarifnih kupaca treba izdvojiti iz HEP ODS d.o.o. i da HEP grupu ne treba fragmentirati i privatizirati.

3.4. Neki događaji u svezi studije i stručne rasprave

Na osnovu studije, a prije stručne rasprave, MINGORP je 05. 10. 2010. godine pokrenuo i zatim poništio postupke javne nabave za izradu izmjena i dopuna energetske zakona (Zakon o energiji, Zakon o tržištu električne energije, Zakon o tržištu plina i Zakon o regulaciji energetske djelatnosti)⁴³. Zatim je u novom postupku od 25. 11. 2010. godine odabrao 01. 12. 2010. godine najboljeg ponuditelja⁴⁴.

Ubrzo nakon završetka ovih stručnih rasprava javnost je doznala za neke interesantne događaje i reakcije koji su s održanim javnim stručnim raspravama u neposrednoj svezi jer se o njima referiraju.

U javnosti se 08. 02. 2011. godine pojavilo pismo⁴⁵ koje je jedan zapaženi diskutant⁴⁶ na netom završenoj javnoj stručnoj raspravi uputio 04. 02. 2011. godine u MINGORP, a kopiju pisma s privitcima Predsjednici Vlade RH. U pismu autor ukazuje i protestira na nisku razinu profesionalnosti uključenih subjekata u provedene aktivnosti usklađivanja, i pri tome iznosi niz optužujućih konstatacija⁴⁷.

U osvrtu na ovo pismo⁴⁸ od 09. 02. 2011., u kojemu se tvrdi da je Večernji list u posjedu ovog pisma, još jedan zapaženi diskutant na netom završenoj javnoj stručnoj raspravi⁴⁹ tvrdi da je spin, odnosno nije točno da Europska komisija preferira model izdvajanja prijenosa iz HEP grupe i navodi da RH mora zaštititi svoje nacionalne interese, a to može učiniti samo s jedinstvenim HEP-om.

⁴³ Ibid 22

⁴⁴ Odabran najbolji ponuditelj je konzorcij EIHP i EKONERG, a čine ga recenzent i autor studije, odnosno bivši konkurenti u natječajnom postupku za izradu studije koji su u izradi energetske zakona postali suradnici!

⁴⁵ **Berlengi, J., 2011.** *Pismo predstavnika radnika u NO HEP-a d.d. Ministru gospodarstva* [http://www.nsrhep.hr/index.html?show_page=15&nid=280]

⁴⁶ gospodin Jadranko Berlengi, jedini predstavnik radnika u Nadzornom odboru HEP d.d.

⁴⁷ Radi se o načinu vođenja postupka od strane MINGORP-a, ulozi recenzenta studije, kompetentnosti, sukobu interesa....

⁴⁸ **dalje com, 2011.** *J. Berlengi: Premijerko, HEP žele "razbiti" i jeftino prodati!*

[<http://dalje.com/hr-hrvatska/j-berlengi--premijerko-hep-zele-razbiti-i-jeftino-prodati/338564>]

⁴⁹ gospodin Milan Puharić, neovisni konzultant

Časopis EGE objavio je 24. 02. 2011. intervju s autorom ovog pisma⁵⁰ u kojemu autor pisma ocjenjuje trenutno stanje u HEP grupi i objašnjava zašto se zauzima za održavanje cjelovitog HEP-a. Također je komentirao primjenu tzv. kompromisnog ITO modela u HEP grupi, uvjetno davanje povjerenja HEP grupi da starta s ITO modelom, neistinitu tvrdnju autora studije i recenzenta da je TSO model preferirano rješenje i ulogu ravnatelja EIHP. Postavio je pitanje i uloge MINGORP-a u cijelom postupku. Prokomentirao je natječaj za izradu energetske zakona i sukob interesa pravnih subjekata koji su izabrani za izradu zakona koji reguliraju djelovanje energetske subjekata, iako istim energetskim subjektima na tržištu kontinuirano pružaju usluge i od toga žive.

Sindikati HEP grupe su zbog svojih stavova trpili razna podmetanja, a oni su poručivali da jesu za reformu elektroenergetskog sektora u skladu sa zahtjevima EU, ali da nisu za razbijanje HEP grupe.

Ovdje bih istaknuo i dva interesantna teorijska rada o ovoj tematici iz 2011. godine.

U članku⁵¹ od 12. 02. 2011., autorica navodi da zagovornicima privatizacije, ponajprije svjetskim financijskim institucijama, nasuprot stoje kritičari privatizacije strateške nacionalne imovine, da su očekivane promjene sveobuhvatne i neizbježno dotiču pitanje vlasničkih odnosa, i u zaključku da su ambivalentni rezultati teorijskih studija i empirijskih istraživanja o vezi privatizacije i unapređenja performansi u sektorima gdje prevladavaju nesavršene tržišne strukture i prirodni monopol.

Hrvatsko energetske društvo (HED) održalo je 18. studenog 2011. u Zagrebu 20. Forum *Treći energetske paket i ostale direktive iz energetike - Što donose, a što ne te što možemo očekivati u budućnosti*. Između više domaćih i inozemnih izlagača, u jednom referatu s prezentacijom⁵² izlagač je o repozicioniranju suvremenog OPS iznio rezultate istraživanja odabranih inozemnih autora pronađena u literaturi. U svom zaključku tvrdi da jednoznačno nije utvrđeno koji je „najbolji“ organizacijski model iz Trećeg paketa, da ne postoji način kojim bi se zapravo dokazalo da neki od tri organizacijska oblika iz Trećeg paketa ima jasne prednosti u odnosu na ostale oblike, i da bi, stoga, rasprava u političkoj areni trebala završiti pragmatično, nakon odluke o tome što je zapravo cilj (ili kakve interese treba slijediti).

⁵⁰ EGE, 2011. *Zadržavanje cjelovitog HEP-a u javnom je interesu* [http://www.em.com.hr/media/ege/casopis/2011/1/30.pdf]

⁵¹ Vlahinić-Dizdarević, N., 2011. *Privatizacija elektroenergetskog sektora – promišljanja i iskustva određenih zemalja*, Informator, broj 5941, Zagreb

⁵² Sabolić, D., 2011. *Organization of electricity transmission in view of long term energy policy goals*, HED 20. Forum, Zagreb [http://www.hed.hr/PPT_20Forum/07_Dubravko_Sabolic.pps]

A upravo bi taj pragmatizam kao i cilj i interesi koje u svojoj nadnacionalnoj orijentaciji slijedi EU, morali biti izraženi i u našim razmišljanjima i, naravno, u odlukama koje donosi Vlada RH, slijedeći pri tome javni interes, svakako i u odnosu na HEP grupu, njenu cjelovitost i organiziranje HEP OPS d.o.o..

U prosincu 2011. godine Vlada RH kojoj prestaje mandat izradila je Izvješće⁵³ za Vladu RH koja stupa na dužnost. Na str. 466. tog Izvješća na više se mjesta spominje studija, ali se ne navodi da li je ili nije studija dorađena prema primjedbama iz *Recenzije studije*, a na str. 467. tog Izvješća izdvojeno piše:

„Navedeni ITO model HEP nije prihvatio te je dogovorena primjena modela TSO.“

Ovo Izvješće, najblaže rečeno, ne odražava realnu sliku prije navedenih događaja i zaključaka! Osobito zabrinjava da se u službenim dokumentima još spominje i nalazi nedorađena studija⁵⁴ i njome predložena rješenja, što takvu studiju ističe kao relevantan dokument za restrukturiranje HEP grupe. To, naravno, ide u prilog nekih pojedinaca koji već godinama pokušavaju razbiti i privatizirati HEP grupu.

3.5. Realizacija zaključaka stručne rasprave

Pod vodstvom MINGORP-a krenulo se u realizaciju „zaključaka“ završene stručne rasprave, na način da je MINGORP od EIHP i EKONERG-a zahijevao ubranu izradu potrebnih izmjena i dopuna energetske zakona RH, a HEP grupu je zadužio za vlastito restrukturiranje do utvrđenog roka.

„Prijedlozi navedenih zakona su izrađeni i u tijeku je usuglašavanje prijedloga zakona s radnim skupinama“, zaključio je nakon nekog vremena MINGORP⁵⁵. Na izrađene varijante prijedloga Zakona o energiji, Zakona o tržištu električne energije i Zakona o tržištu plina, HEP grupa je više puta u MINGORP upućivala primjedbe, pa su prijedlozi energetske zakona više puta mijenjani i dopunjavani.

Valja istaknuti da nisu uvažene neke bitne primjedbe HEP grupe, zbog čega se u dosadašnjem tijeku izrade prijedloga izmjene i dopune energetske zakona teško postizalo suglasje.

⁵³ **Vlada RH, 2011.** *Izvješće o radu Vlade Republike Hrvatske u mandatu predsjednice Jadranke Kosor, dipl. iur. (srpanj 2009. – prosinac 2011.)* [<http://www.vlada.hr/hr/content/download/185937/2718012/file/165.%20-%201.pdf>]

⁵⁴ MINGORP [<http://www.mingorp.hr/default.aspx?id=2222>]

⁵⁵ Ibid 22

Autor smatra da se najbitnija neuvažena primjedba HEP grupe odnosi na namjeru autora Zakona o tržištu električne energije da u taj Zakon ugradi sve tri moguće opcije organiziranja TSO, za razliku od HEP grupe koja se zalaže da se u taj Zakon ugradi samo usuglašena ITO opcija.

Da bi se shvatila bit ovog problema, želim ukazati na nekoliko važnih činjenica.

1. Obilježja i uloga direktiva EU u primjeni⁵⁶ čine nepotrebnom i suspektnom namjeru onih pojedinaca koji podupiru ugradnju u ovaj Zakon svega onoga što ne zahtijeva EU i što nije u javnom interesu RH.

2. Vlasnik HEP grupe je RH (država), a predstavnik vlasnika je Vlada RH. Budući da treba zastupati javni, državni interes, za legitimnost npr. restrukturiranja i tržišne transformacija HEP grupe, Vlada RH mora imati ispunjene barem dvije bitne pretpostavke: da u predizbornom programu, na osnovu kojeg je dobila mandat, ima definiran stav o tom pitanju, i da je na stručnoj i socijalnoj razini postignuto suglasje.

3. Takvo potrebno suglasje postignuto je na stručnoj raspravi u MINGORP-u, ali su njeni organizatori propustili obznaniti zaključke i tako su otvorili prostor za njihovo proizvoljno tumačenje i manipulacije.

4. Ugradnja u ovaj Zakon sve tri moguće opcije organiziranja HEP OPS d.o.o. omogućuje laku izmjenu zaključaka stručne rasprave. Naime, u tom je slučaju moguće samo Uredbom Vlade RH promijeniti ITO opciju u TSO opciju, jer su obje opcije predviđene takvim Zakonom. Na taj se način mogu izbjeći javna saborska rasprava o svrsishodnosti takve odluke i javnom interesu RH i zaključci javne stručne rasprave.

Ovdje se nameće logično pitanje: Zašto i u čijem je interesu stvarati zakonske i druge uvjete za fragmentaciju i zatim vrlo izvjesnu privatizaciju HEP grupe, jednog od najvrijednijih hrvatskih resursa?

Ključne primjedbe HEP grupe u svezi Zakona o energiji i Zakona o tržištu električne energije odnose se još na neke predložene odredbe, a u svezi su obveza proizvođača u odnosu na usluge sustava i energiju za pokriće gubitaka u mreži, opskrbe kupaca pod posebnom zaštitom, razdvajanja prijenosnog i distribucijskog elektroenergetskog sustava, tržišta električne energije, trgovine električnom energijom i zakonskog zaduživanja HROTE⁵⁷ za otkup električne energije.

---

⁵⁶ Direktive EU su smjernice zemalja članica EU koje se transponiraju (pretvaraju) u nacionalno zakonodavstvo. One služe približavanju prava država članica EU i predstavljaju samo pravni okvir. Daju cilj koji se mora postići i obvezuje u pogledu rezultata koji se njima ostvaruju. Omogućuju izbor rješenja koja najbolje odgovaraju zemlji koja ih provodi, a izbor forme i metode provedbe prepuštaju nacionalnim vlastima.

⁵⁷ Hrvatski operator tržišta energije d.o.o. (**HROTE**)

S obzirom da su energetske propisi EU napisani za 27 zemalja članica EU koje imaju različite interese i ustroje energetskih sektora, autor smatra da su dosta općeniti i nekim je njihovim dijelovima potrebno dodatno tumačenje, što ne bi smjelo karakterizirati izmjene i dopune energetskih zakona RH.

Energetski zakoni morali su biti usvojeni u 2011. godini, ali je nastupio zastoje u provedbi Trećeg energetskog paketa u zakonodavstvo RH, vjerojatno jer se čekao rasplet izbornog procesa u RH.

Ne gubeći vrijeme na čekanje izrade, usvajanja i stupanja na snagu izmjena i dopuna energetskih zakona RH, HEP grupa odmah je ozbiljno krenula restrukturirati se prema Trećem energetskom paketu i zaključcima stručne rasprave, jer su oni osnova za izradu energetskih zakona RH. Međutim, taj proces nije moguće dovršiti bez Zakona o tržištu električne energije ključnog za restrukturiranje. Ipak, u travnju 2011. godine donesen je *Akcijski plan za restrukturiranje HEP grupe prema energetskim propisima EU*, strukturiran u 13 specifičnih područja restrukturiranja HEP grupe. Nedugo zatim taj je *Akcijski plan* djelomično realiziran, a preostali dio bit će realiziran nakon što bude donesen potreban zakonski okvir.

Važan problem na koji je upozoren MINGORP predstavljat će velika sredstva potrebna za ovaj proces.

Na 6. sjednici Vlade RH održanoj 02. 02. 2012. godine prihvaćeno je Program⁵⁸ prema kojemu će u (saborsku) proceduru uputiti Zakon o energiji u 2. kvartalu, u 3. kvartalu Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o regulaciji energetskih djelatnosti i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o tržištu električne energije, a u 1. kvartalu Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o tržištu plina.

S obzirom na ove rokove i na promjenu Vlade RH, smatram da će u nastavku procesa donošenja energetskih zakona nova Vlada RH, odnosno novi resorni ministar morati uključiti struku iz energetskih subjekata na koje se ovi zakoni odnose i primjenjuju. To je prilika da se aktualna vlast istinito informira o (ne) relevantnosti studije⁵⁹ i njom predloženih rješenja te o stručnoj raspravi održanoj u MINGORP-u, njenim zaključcima i njihovoj primjeni.

Sindikati HEP grupe aktivno su se uključili u cijeli dosadašnji tijek opisanih procesa tako da su poticali Upravu HEP d.d. da zauzme stav u svezi *tajne studije* i iznosili su joj svoje stavove o aktualnim temama, a sindikalni članovi su u timovima HEP grupe pripremali *Očitovanje na studiju* i *Akcijski plan* za

⁵⁸ **Vlada RH, 2012.** *Program Vlade Republike Hrvatske za preuzimanje i provedbu pravne stečevine Europske unije za 2012. godinu* [http://www.vlada.hr/hr/naslovnica/sjednice_i_odluke_vlade_rh/2012/6_sjednica_vlade_republike_hrvatske]

⁵⁹ Ovo je važno jer na str. 173 *Programa Vlade Republike Hrvatske za preuzimanje i provedbu pravne stečevine Europske unije za 2012. godinu* piše: „..., Europska komisija je izviještena kako je za potrebe Ministarstva gospodarstva napravljena analiza o primjeni Trećeg paketa EU energetskih propisa.“ Da li je ovdje upotrijebljena riječ analiza eufemizam za studiju?!

restrukturiranje HEP grupe prema energetske propisima EU. Zajedno su istupali u javnosti⁶⁰, pisali su priopćenja i održavali su tiskovne konferencije. Čelnik sindikata TEHNOS je 28. 12. 2011. godine uputio pismo Vladi RH⁶¹ i saborskim zastupnicima, a 07. 01. 2012. godine je i intervjuiran⁶². Također, sindikalni čelnici i predstavnici Uprave HEP grupe nazočili su Povjerenstvu za održivi razvoj, poticanje gospodarstva, energetiku i klimatske promjene Gospodarsko-socijalnog vijeća⁶³, gdje su, na 4. i 6. sjednici, raspravljali o prijedlozima Zakona o energiji i Zakona o tržištu električne energije.

4. Što je istinski javni interes Republike Hrvatske

Svjedočimo problemu koji posljednjih godina ima Europa s opskrbom energije, osobito tijekom zime. To, između ostalog, pokazuje koliko je važno imati pod kontrolom opskrbu energijom i ključne energetske subjekte, među kojima HEP grupa zauzima centralno mjesto. Iako ima internih problema, od kojih su mnogi „uvezeni“ (npr. stranačko kadrovanje, vanjske intervencije u poslovanje), HEP grupa je u svom dosadašnjem radu pokazala da vrlo kvalitetno obavlja svoju nacionalnu zadaću sukladno svojoj misiji i viziji. Zato HEP grupu treba zaštititi od pokušaja njene fragmentacije, slabljenja i privatizacije!

U jednoj studiji o privatizaciji HEP-a iz 2004. godine⁶⁴, za čije je postojanje doznala šira javnost tek 2009. godine, što je znakovito, skupina od 36 autora, uglavnom s Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, tvrdi da nema ekonomskog opravdanja za privatizaciju HEP grupe i predlaže da HEP grupa ostane cjelovita kompanija u većinskom državnom vlasništvu.

Smatram da konačno moramo izvući ispravne zaključke iz privatizacije npr. INA-e, bankarskog sektora i telekomunikacija, da ne bi ponavljali greške iz nedavne prošlosti i uništavali svoju budućnost.

---

⁶⁰ npr. 15. 06. 2011. godine u člancima: **Večernji list** Sindikati na nogama *Novim se zakonima priprema razbijanje Hrvatske elektroprivrede*, **Slobodna Dalmacija** *Sindikati osudili reformu koju kroji Ministarstvo gospodarstva*, **Poslovni dnevnik** *Sindikati zbog prijedloga zakona o HEP-u alarmiraju USKOK*

⁶¹ **Geto, D., 2011.** *Donošenje odluke o budućnosti HEP grupe* [<http://www.heptehnos.hr/vijesti.asp?idvijesti=201>]

⁶² **Novosti, 2012.** *Kukuriku teži privatizaciji HEP-a* [<http://www.novosti.com/2012/01/kukuriku-tezi-privatizaciji-hep-a/>]

⁶³ *Gospodarsko-socijalno vijeće (GSV)* čine predstavnici Vlade RH, sindikata i udruge poslodavaca. GSV suradnjom rješava gospodarska i socijalna pitanja i probleme i daje mišljenje o prijedlozima zakona iz područja rada i socijalne sigurnosti.

⁶⁴ **Tipurić, D. i drugi, 2004.** *Koncepcija i prijedlog privatizacije HEP-a*, Zagreb

Hrvatska mora imati solidnu ekonomsku bazu barem u vlastitom industrijskom i financijskom sektoru!

Ukoliko bi se u Zakon o tržištu električne energije ugradile sve tri opcije (TSO, ISO i ITO), to bi mogao biti put marginalizacije HEP grupe kao jake nacionalne tvrtke i potencijalne osovine klasterskog povezivanja poduzeća elektro i prateće industrije, kao nositelja novog investicijskog razvitka i novog zapošljavanja i kao potencijalno jakog regionalnog energetskeg subjekta. A sve to je do nedavno često javno isticano kao strateški pristup energetici i rješavanju gospodarskih i socijalnih problema hrvatskog društva, uz naglašavanje da je opskrba energijom važan aspekt nacionalne sigurnosti RH.

U organizacijskom i vlasničkom ustrojavanju HEP grupe Vlada RH mora optimirati javni interes RH. Zato, sukladno javnom interesu RH i nacionalnom pragmatizmu kao i zaključku provedene opsežne javne stručne rasprave, autor smatra da u organiziranju HEP OPS d.o.o. *treba primijeniti ITO model*. Primjena ITO modela je u suglasju s Trećim paketom energetskeg propisa EU, potpuno je legitimna i omogućuje zadržavanje cjelovitosti HEP grupe. Autor zato smatra da je legalno i potrebno u naš Zakon o tržištu električne energije ugraditi samo obvezu primjene jedne od tri ponuđene opcije, i to ITO opciju organiziranja HEP OPS d.o.o.. Ako su ITO opcija i cjelovita HEP grupa javni interes RH, a autor smatra da jesu, onda nije javni interes RH stvoriti zakonodavni okvir za takvo restrukturiranje HEP grupe koje bi kasnije, vjerojatno, dovelo do privatizacije njenih tržišno najprofitabilnijih dijelova, a što je, izgleda, dugogodišnja namjera nekih utjecajnih grupa i pojedinaca⁶⁵.

Distribucijska i opskrba djelatnost ostaju u HEP grupi, što Treći paket energetskeg propisa EU ne zabranjuje, ali zahtijeva da se iz HEP ODS d.o.o. izdvoji opskrba tarifnih kupaca, i to valja provesti.

Danas, nakon završetka formiranja nove zakonodavne i izvršne vlasti RH, Vlada RH mora hitno pokrenuti zaustavljeni proces usuglašavanja prijedloga energetskeg zakona, pa s time u svezi autor ističe:

1. Vlada RH, zbog svoje odgovornosti za postizanje ekonomskih i političkih ciljeva države, treba jasno definirati nacionalni interes u energetskeg sektoru i ulogu HEP grupe u gospodarstvu, i to realizirati.

2. Vlada RH će ostvariti najveću društvenu i gospodarsku korist ako restrukturirana HEP grupa ostane cjelovita i u vlasništvu države, čime će sadržajno poduprijeti nacionalne interese RH.

---

⁶⁵ Iz vremena nakon donošenja zakona o privatizaciji INA-e i HEP-a d.d. (NN 32/2002), a prije privatizacije INA-e, piše ovo: „... stvoren je zakonodavni okvir za restrukturiranje, a zatim i privatizaciju dviju najznačajnijih tvrtki hrvatskeg energetskeg sektora: HEP-a i INA-e.“ – EIHP [<http://www.eihp.hr/hrvatski/kapital2.htm#d>]

3. Cjelovita, integrirana HEP grupa jamči konkurentnost na tržištima okruženja, profitabilno poslovanje, veći investicijski potencijal i bolju kreditnu sposobnost nego kao fragmentirana grupa poduzeća.

4. HEP grupa mora postati nositelj u klaster povezane elektro i prateće industrije, reindustrijalizacije gospodarstva i oživljavanja proizvodnje, kao i rasta i razvitka gospodarstva i većeg zapošljavanja u RH.

5. Iako primjena propisane forme usklađivanja s energetske propisima EU HEP grupi donosi velike promjene, primjena ITO opcije zahtijeva manje promjena i troškova nego primjena OU ili ISO opcije.

6. U HEP grupi, kao jednom od malobrojno preostalih zdravih gospodarskih subjekata u vlasništvu RH, valja odvojiti upravljanje od patronata politike i omogućiti da stručni i etički kvalitetni ljudi upravljaju ovim važnim gospodarskim sustavom koji je ključan energetske i razvojni potencijal RH.

7. Akumulirana znanja o upravljanju poduzećima (i trenutna loša konjunktura gospodarstva) ukazuju da nisu poželjna uplitanja u poslovanje i kadrovanje HEP grupe, ali je poželjan njen učinkoviti nadzor.

8. U osnovi „uvezeni“ problem pada rejtinga HEP grupe, time i nepovoljnijeg zaduživanja i pada tržišne vrijednosti HEP grupe, nije valjani dokaz pojedinaca o „stvorenim“ uvjetima za dijeljenje HEP grupe⁶⁶.

9. Zbog potrebe jačanja vlastitih financija, država ne smije fragmentirati i privatizirati dijelove HEP grupe i smanjiti preostalu ekonomsku bazu gospodarstva, odnosno ovdje nužda ne smije diktirati poteze!

5. Zaključak

Vlada RH je odgovorna za transponiranje pravne regulative Trećeg paketa energetske propisa EU u nacionalno zakonodavstvo, što znači da zakonske i podzakonske akte koji uređuju energetske sektor RH mora, zbog pritisaka rokova, hitno harmonizirati sa zakonodavstvom EU.

Autor smatra da zbog nedostataka u načinu izrade, metodologiji i sadržaju, spomenuta studija ne može biti relevantan dokument temeljem kojega bi se provelo usklađivanje HEP grupe sa smjernicama Trećeg paketa energetske propisa EU, tim više što njome predložena rješenja nadilaze promjene koje od integriranog

---

⁶⁶ Vanjske intervencije u poslovanje i kadrovanje su u HEP grupi „uvezeni“ problemi, a posljedica je slabljenje HEP grupe. Samo tendenciozni u tome vide interni problem HEP grupe i „stvorenim“ uvjet za radikalna rješenja u njenom restrukturiranju.

elektroenergetskog subjekta - HEP grupe zahtijeva EU, te ne štite nacionalni interes RH!

Provedene aktivnosti u RH na usklađivanju HEP grupe s Trećim paketom energetske propisa EU definirale su organizaciju i funkcioniranje HEP grupe tako da od mrežnih (reguliranih) djelatnosti prijenosa i distribucije HEP OPS d.o.o. treba organizirati prema ITO opciji, a iz HEP ODS d.o.o. treba izdvojiti opskrbu tarifnih kupaca, a sve dosadašnje djelatnosti i svi organizacijski dijelovi HEP grupe, osim prijenosne djelatnosti organizirane u ITO subjekt, i dalje čine integriranu HEP grupu poduzeća. Na taj način HEP grupa je usklađena s Trećim paketom energetske propisa EU, a i dalje ostaje integrirana kompanija, što sve zajedno maloj RH omogućuje ostvarenje najveće društvene i gospodarske koristi.

Izabrani model restrukturiranja HEP grupe za sada otklanja opasnost od moguće fragmentacije, dezintegracije i privatizacije HEP grupe, a od RH otklanja opasnost od povećanja ovisnosti i izloženosti vanjskim tržišnim poremećajima, i zbog toga od neugodnih ekonomsko-političkih pritisaka.

LITERATURA

Autorski članci:

- Vlahinić-Dizdarević, N., 2011.** *Privatizacija elektroenergetskog sektora – promišljanja i iskustva određenih zemalja*, Informator, broj 5941, Zagreb
- Sabolić, D., 2011.** *Organization of electricity transmission in view of long term energy policy goals*, HED 20. Forum, Zagreb [http://www.hed.hr/PPT_20Forum/07_Dubravko_Sabolic.pps]

Studije i recenzije:

- Konzorcij izvoditelja, 2010.** *Studija Usklađivanje hrvatskog energetske sektora i energetske zakonodavstva s Trećim paketom energetske propisa Europske unije* [[http://www.mingorp.hr/UserDocsImages/Uskla%C4%91ivanje%20s%20tre%C4%87im%20paketom_ver47%20\(2\).doc](http://www.mingorp.hr/UserDocsImages/Uskla%C4%91ivanje%20s%20tre%C4%87im%20paketom_ver47%20(2).doc)]
- EIHP, 2010.** *Recenzija studije Usklađivanje hrvatskog energetske sektora i energetske zakonodavstva s Trećim paketom energetske propisa Europske unije*
- Tipurić, D. i drugi, 2004.** *Koncepcija i prijedlog privatizacije HEP-a*, Zagreb

Elektronički izvori informacija:

a) Članci, pisma i priopćenja

Večernji list, 08. 11. 2010. *Tajna studija - HEP bi prodali po oprobanom modelu: Razbij pa rasprodaj!* [<http://www.vecernji.hr/vijesti/hep-bi-prodali-oprobanom-modelu-razbij-rasprodaj-clanak-212749>]

MINGORP, 2010. *Priopćenje za javnost* [<http://www.mingorp.hr/default.aspx?id=2191>]

Berlengi, J., 2011. *Pismo predstavnika radnika u NO HEP-a d.d. Ministru gospodarstva* [http://www.nsrhep.hr/index.html?show_page=15&nid=280] **dalje.com, 2011.** *J. Berlengi: Premijerko, HEP žele "razbiti" i jeftino prodati!* [<http://dalje.com/hr-hrvatska/j-berlengi--premijerko-hep-zele-razbiti-i-jeftino-prodati/338564>]

EGE, 2011. *Zadržavanje cjelovitog HEP-a u javnom je interesu* [<http://www.em.com.hr/media/ege/casopis/2011/1/30.pdf>]

Večernji list, 15. 06. 2011. *Sindikati na nogama Novim se zakonima priprema razbijanje Hrvatske elektroprivrede*

Slobodna Dalmacija, 15. 06. 2011. *Sindikati osudili reformu koju kroji Ministarstvo gospodarstva*

Poslovni dnevnik, 15. 06. 2011. *Sindikati zbog prijedloga zakona o HEP-u alarimiraju USKOK*

Geto, D., 2011. *Donošenje odluke o budućnosti HEP grupe* [<http://www.hepteh-nos.hr/vijesti.asp?idvijesti=201>]

Novosti, 2012. *Kukuriku teži privatizaciji HEP-a* [<http://www.novosti.com/2012/01/kukuriku-tezi-privatizaciji-hep-a/>]

b) Izvješća i dokumenti

CIGRÉ i HAZU, 2010. *Završno izvješće s okruglih stolova sa zaključcima i preporukama* [<http://www.hro-cigre.hr/hrv/downloads/Zavrsno%20izvjesce%20s%20okruglih%20stolova%20sa%20zakljuccima%20i%20preporukama.pdf>]

MINGORP [<http://www.eihp.hr/hrvatski/projekti/ecoheat4eu/pdf/mingorp.pdf>]

HEP d.d., 2010. *Očitovanje na studiju*

Nezavisni sindikat radnika Hrvatske elektroprivrede – NSR *Naglasci iz Recenzije studije „Usklađivanje...“*. [<http://www.nsrhep.hr/images/news/280/Naglasci%20iz%20Recenzije.doc>]

HEP, 2011. *HEP godišnje izvješće 2010* [<http://www.hep.hr/hep/publikacije/godisnje/2010godisnje.pdf>]

Vlada RH, 2011. *Izvješće o radu Vlade Republike Hrvatske u mandatu predsjednice Jadranke Kosor, dipl. iur. (srpanj 2009. – prosinac 2011.)* [<http://www.vlada.hr/hr/content/download/185937/2718012/file/165.%20-%201.pdf>]

Vlada RH, 2012. *Program Vlade Republike Hrvatske za preuzimanje i provedbu pravne stečevine Europske unije za 2012. godinu* [http://www.vlada.hr/hr/naslovnica/sjednice_i_odluke_vlade_rh/2012/6_sjednica_vlade_republike_hrvatske/]

c) Web stranice

HRO CIGRÉ [<http://www.hro-cigre.hr/hrv/>]

HRO CIGRÉ [<http://www.hro-cigre.hr/hrv/sr.aspx>]

HRO CIGRÉ [<http://www.hro-cigre.hr/hrv/sr2.aspx>]

HRO CIGRÉ [<http://www.hro-cigre.hr/hrv/sr3.aspx>]

MINGORP [<http://www.mingorp.hr/default.aspx?id=2222>]

EIHP [<http://www.eihp.hr/hrvatski/kapital2.htm#d>]

PUBLIC INTEREST OF CROATIA IN THE ELECTRIC ENERGY SECTOR AFTER COMING INTO FORCE OF THE EU THIRD PACKAGE OF ENERGY LEGISLATION

Summary

This paper deals with the restructuring of the HEP Group under influence of the EU Third package of energy legislation, and furthermore it deals with the necessary electricity market liberalization and deregulation of the electricity sector in the Republic of Croatia. On this subject the author lists the chronology of important events in Croatia and draws conclusions about the restructuring of the HEP Group. He describes what has been done on their implementation so far and indicates the public (national) interest in relation to the HEP Group, suggesting the HEP Group restructuring and operation.

Key words: Third package of energy legislation of the European Union, implementation, HEP Group (Croatian Electric Power Industry Group), network activities, restructuring, public interest, fragmentation, disintegration, privatization